

(Ф 03.02 – 91)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Навчально-науковий інститут Економіки та менеджменту
Кафедра економічної теорії

ЗАТВЕРДЖУЮ
В. о. ректора

_____ 2017 р.

Система менеджменту якості

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни
"Основи економічної теорії"

Галузь знань: 0402 «Фізико-математичні науки»
Напрямок підготовки: 6.040204 «Прикладна фізика»

Курс – 2 Семестр – 4

Аудиторні заняття – 34
Самостійна робота – 56

Диференційований залік – 4 семестр

Усього (годин/кредитів ECTS) – 90/3

Індекс Н1-6.040204/15-5.4

СМЯ НАУ НІ 11.02.06-01-2017

Навчальну програму дисципліни "Основи економічної теорії" розроблено на основі освітньо-професійної програми та навчального плану № НБ-1-6.040204/15 підготовки фахівців освітнього ступеню "Бакалавр" за напрямом 6.040204 «Прикладна фізика» та відповідних нормативних документів.

Навчальну програму розробив:
доцент кафедри економічної теорії _____ Р. Бабич

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри економічної теорії, протокол № _____ від «_____» _____ 2017 р.
Завідувач кафедри _____ В. Засанський

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри напряму 6.040204 «Прикладна фізика» – кафедри теоретичної та прикладної фізики, протокол № _____ від «_____» _____ 2017 р.
Завідувач кафедри _____ О. Кузнєцова

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради Навчально-наукового Інституту економіки та менеджменту, протокол № _____ від «_____» _____ 2017 р.
Голова НМРР _____ О. Борисенко

УЗГОДЖЕНО
Директор ННІЕМ
_____ С. Петровська
«_____» _____ 2017 р.

Рівень документа – 3б
Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Контрольний примірник

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни “Основи економічної теорії” розроблена на основі “Методичних вказівок до розроблення та оформлення навчальної та робочої навчальної програм дисциплін», введених в дію розпорядженням від 16.06.2015р. №37/роз.

Дана навчальна дисципліна є теоретичною основою сукупності знань та вмінь щодо цілісного сприйняття процесу функціонування сучасної економіки на національному і загальносвітовому рівнях і набуття норм грамотної економічної поведінки.

Метою викладання дисципліни є формування у студентів глибоких економічних знань, логіки сучасного економічного мислення і економічної культури, адекватних умовам ринкових відносин, навчання студентів базовим методам аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою професійною діяльністю.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- пізнання економічної теорії як науки, її предмету, методів та функцій;
- розкриття основного змісту сучасних шкіл економічної теорії;
- аналіз закономірностей розвитку ринкової економіки як основи функціонування різних сучасних господарських систем;
- розкриття закономірностей суспільного відтворення, загальноекономічної рівноваги, економічного зростання та циклічних коливань в економіці;
- сучасні процеси глобалізації світогосподарських зв'язків та шляхи вирішення загальноцивілізаційних проблем людства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- категоріальний апарат економічної теорії;
- зміст та особливості найвідоміших економічних теорій;
- визначення нових дефініцій, зумовлених економічним розвитком сучасного суспільства.

Вміти:

- самостійно вивчати економічні процеси;
- систематизувати та вибудувувати логічні послідовні цілісні економічні знання.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з двох навчальних модулів а саме:

- навчального модуля №1 «Економічний устрій суспільства й ринкового господарства»

- навчального модуля №2 «Функціонування ринкового господарства на мікро- та макрорівні», кожен з яких є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Навчальна дисципліна “Основи економічної теорії” базується на знаннях таких дисциплін, як: «Історія України», «Філософія», «Основи права», «Психологія ділового спілкування» та є базою для вивчення таких дисциплін, як: «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» та інших.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Модуль №1. «Економічний устрій суспільства й ринкового господарства».

Тема 2.1.1. Предмет і метод економічної теорії. Економічні цілі і проблеми суспільства. Суспільно-економічні системи.

Зародження економіко-теоретичних знань. Економіка як об'єкт вивчення економічної теорії. Загальні засади економічного розвитку. Мікроекономіка. Макроекономіка. Мегаекономіка. Еволюція економічної теорії: основні етапи та напрями розвитку. Політекономія. Економікс.

Предмет економічної теорії. Економічні категорії. Економічні закони та принципи господарювання. Механізм дії і механізм використання економічних законів. Економічна система.

Функції економічної теорії і її роль у формуванні економічного мислення. Економічна теорія - наукова основа економічної політики. Нормативна та позитивна економічна теорія.

Методи пізнання соціально-економічних явищ і процесів, їх класифікація. Загальнонаукові та специфічні методи економічних досліджень. Макро- і мікроекономічний аналіз.

Сучасні напрями розвитку економічної думки. Виникнення та розвиток економічної думки в Україні. Взаємозв'язок економічної теорії з гуманітарними, природничими і технічними науками.

Економічні цілі і рушійні сили суспільства. Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Суперечність між потребами і економічними ресурсами суспільства. Альтернативи ефективного використання обмежених ресурсів та виробничих можливостей.

Економічні потреби суспільства. Економічні інтереси, їх сутність та суб'єкти. Взаємозв'язок інтересів і потреб.

Суспільне виробництво та його сфери. Основні елементи процесу праці. Зародження і еволюції економічних форм суспільного виробництва.

Зміст та структурні елементи економічної системи. Типи і моделі економічних систем. Традиційна система. Ринкова економіка вільної конкуренції. Сучасна ринкова економіка. Соціально орієнтована ринкова економіка. Моделі організації національних господарств. Змішана економічна система. Командно-адміністративна система. Економічні основи постіндустріального суспільства, тенденції його розвитку.

Правовий та економічний зміст власності. Суб'єкти та об'єкти відносин власності. Різноманітність форм власності та форм господарювання. Особливості акціонерної форми власності. Інтелектуальна власність.

Еволюція відносин власності. Новітні тенденції у розвитку відносин власності. Відносини та форми власності в Україні в період переходу до ринку. Роздержавлення та приватизація.

Тема 2.1.2. Сучасне ринкове господарство. Теорія грошей. Теорія попиту і пропозиції.

Товарна форма організації суспільного виробництва. Просте та розширене товарне виробництво. Товарне виробництво в сучасних умовах. Виникнення нових форм суспільного господарства.

Сутність ринку. Інституціональні основи і критерії ринкового господарства. Функції ринку.

Структура ринку. Соціально-економічна структура суб'єктів ринку. Об'єктна структура ринку. Ринок споживчих товарів. Ринок засобів виробництва. Ринок робочої сили. Ринок капіталу. Ринок цінних паперів. Валютний ринок. Ринок продуктів інтелектуальної діяльності, „ноу-хау”.

Інфраструктура ринку. Ринок як системна форма відносин вторинного привласнення, економічної реалізації власності на об'єкти ринкового обігу.

Сутність грошей та їх властивості. Функції грошей. Теоретичні концепції виникнення грошей. Теорії грошей: металева, номіналістична та кількісна. Грошовий обіг. Закони грошового обігу. Модель І.Фішера. Зміст поняття “грошова маса”. Структура грошової маси. Грошові агрегати. Грошова система. Елементи грошової системи. Типи та види грошових систем. Тенденції розвитку грошової системи та сучасні види грошей.

Попит, пропозиція і ціна – основні елементи ринкового механізму. Сутність ринкового механізму. Сутність попиту. Закон попиту. Взаємозв'язок попиту та потреб. Фактори, що визначають величину попиту. Крива попиту. Еластичність попиту за ціною та доходом. Класифікація товарів за критерієм еластичності попиту.

Пропозиція. Взаємозв'язок пропозиції та виробництва. Закон пропозиції. Крива пропозиції. Нецінові фактори пропозиції.

Ринкова рівновага. Рівноважна ціна. Фіксовані ціни. Наслідки фіксації цін. Вільний рух цін – основний регулятор збалансування попиту і

пропозиції. Ринковий механізм як механізм регулювання відносин привласнення, реалізації власності.

Тема 2.1.3. Економічні блага й корисність. Теорія поведінки споживача.

Економічні блага. їх класифікація. Кількісна і якісна оцінки блага. Економічний закон зростання потреб. Теорія поведінки споживача.

Корисність: сукупна і гранична. Функція корисності. Закон спадної граничної корисності. Споживчі переваги. Правило максимізації корисності. Ефект доходу і заміщення. Крива байдужості. Аксиоми уподобань.

Обмеження можливостей. Споживчий вибір і бюджетне обмеження. Рівняння бюджетного обмеження. Бюджетна лінія. Вплив зміни доходів і цін на поведінку споживача.

Рівновага споживача. Оптимальний кошик споживача. Крива «доход-споживання». Криві Енгеля для нормальних, нижчих та нейтральних благ. Крива індивідуального та ринкового попиту.

Тема 2.1.4. Підприємництво. Витрати і прибуток підприємств.

Підприємництво, його суть, основні принципи й ознаки. Теорія підприємництва. Класична та інноваційна моделі підприємництва. Мотивації підприємницької діяльності. Підприємництво і бізнес. Економічні основи розвитку підприємництва в Україні.

Сучасні організаційно-правові форми підприємництва. Індивідуальне підприємництво. Товариство. Корпорація. Малий бізнес. Нові види підприємницької діяльності.

Ризик у підприємницькій діяльності та його види. Венчурний бізнес, тенденції його розвитку. Система франчайзингу. Підприємницькі мережі. Форми підприємств. Маркетинг.

Витрати виробництва. Класифікація витрат виробництва, їх структура. Зовнішні або явні витрати. Внутрішні, неявні витрати. Постійні, змінні та сукупні витрати. Граничні або маржинальні витрати. Трансакційні витрати. Бухгалтерський та економічний підходи до оцінки витрат.

Формування валового доходу підприємства. Фактори, що його визначають. Підприємницький дохід. Категорії валового, середнього і граничного доходу.

Прибуток та дохід фірми. Джерела формування прибутку та чинники, що визначають величину прибутку. Класифікація прибутку. Функції прибутку. Умови максимізації прибутку підприємства. Типи ринків. Аналіз прибутку фірми, яка діє в умовах різних типів ринкових структур.

2.2. Модуль №2. «Функціонування ринкового господарства на мікро- та макрорівні».

Тема 2.2.1. Недосконала конкуренція. Ринки факторів виробництва. Неспроможності ринку.

Роль цінового механізму в координації попиту та пропозиції на ринках. Функції ціни. Інформаційна функція. Еволюція теорії цін в концепціях основних економічних напрямів і шкіл. Сучасний погляд на теорію ціни. Види цін та їх класифікація.

Теорія конкуренції. Досконала та недосконала конкуренція. Методи цінової і нецінової конкуренції. Особливості ціноутворення для різних типів ринкових структур. Оптимум Парето. Ринкова рівновага за умов стратегічної поведінки економічних агентів.

Ціноутворення на фактори виробництва: праця, капітал, природні ресурси. Частка витрат в ціні підприємства в ринковій та командно-адміністративній економіці. Стратегія політики цін. Антимонопольне регулювання. Регулювання цін в ринковій економіці. Особливості ціноутворення і регулювання цін в трансформаційних економіках.

Позитивні і негативні властивості ринку. Еволюція ринку: шляхи побудови ринкової системи. Типи ринкових систем. Сучасні моделі ринкового господарства. Формування ринкової економіки в Україні.

Тема 2.2.2. Національна економіка. Макроекономічні показники. Циклічні коливання доходу, інфляції і безробіття.

Національна економіка: поняття, основні ознаки, мета. Структура національної економіки. Система національних рахунків, методологічні основи побудови, структура. Основні макроекономічні показники: валовий внутрішній продукт та методи його виміру; валовий національний продукт; чистий національний продукт; національний дохід, особистий дохід; дохід кінцевого використання. ВВП та чистий економічний добробут. Номінальні та реальні макроекономічні показники. Національне багатство і його структура. Природне багатство. Проблеми розширеного відтворення національного багатства.

Циклічність в ринковій економіці. Економічний цикл, його фази і матеріальна основа. Довгі, середні і короткі цикли. Теорії циклу. Зовнішні і внутрішні причини циклу. Показники економічного циклу. Нециклічні коливання економіки. Особливості економічних циклів в сучасних умовах. Антикризове регулювання.

Макроекономічна нестабільність: інфляція і безробіття. Інфляція як економічна категорія, визначення інфляції. Чинники і форми прояву інфляції. Інфляція попиту. Інфляція витрат. Соціально-економічні наслідки інфляції.

Причини і особливості інфляції в нашій країні. Способи регулювання інфляційних процесів.

Безробіття як прояв нестабільності загальної ринкової рівноваги. Суть і структура безробіття. Рівень безробіття. Природний рівень безробіття. Чинники, які обумовлюють безробіття. Соціальна політика держави.

Тема 2.2.3. Макроекономічна рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції.

Загальна ринкова рівновага: суть і основні риси. Реальний ВВП і його структура. Базисна модель загальної ринкової рівноваги "AD-AS". Сукупний попит. Цінові чинники, що впливають на динаміку сукупного попиту. Ефект процентної ставки. Ефект багатства, або ефект реальних касових залишків. Ефект імпорتنих закупівель. Нецінові чинники.

Сукупна пропозиція в довгостроковому і короткостроковому періодах. Цінові і нецінові чинники, що впливають на сукупну пропозицію. Рівноважний дохід. Циклічні коливання сукупного попиту й макроекономічна політика в моделі "Сукупний попит - сукупна пропозиція".

Тема 2.2.4. Грошово-кредитна й бюджетно-податкова система країни.

Дворівнева банківська система. Функції центрального і комерційних банків. Грошові агрегати. Створення грошей. Операції центрального і комерційних банків на грошовому ринку. Цілі, інструменти та види грошово-кредитної політики. Валютне регулювання і політика обмінного курсу. Кредитна система. Суть та функції кредиту. Форми кредиту. Банківський і комерційний кредит. Роль кредиту в сучасній ринковій економіці. Кредитно-грошова політика в Україні.

Фінанси в системі економічних відносин. Суть фінансів та їх функції. Суб'єкти та об'єкти фінансових відносин. Фінанси підприємництва, населення. Загальнодержавні фінанси.

Сутність і структура державного бюджету. Позабюджетні фонди. Місцеві бюджети. Бюджетна та податкова системи. Сутність і структура податків. Податкова система в Україні.

Державні витрати. Бюджетний надлишок і дефіцит бюджету. Джерела покриття бюджетного дефіциту. Національний, приватний й державний, борг. Критерії фінансової безпеки на зовнішніх і внутрішніх ринках.

Цінні папери та їх види. Акції. Облігації. Казначейські зобов'язання та ощадні сертифікати. Ринок цінних паперів. Небанківські фінансові посередники. Фондова біржа. Позабіржові ринки. Економічні функції фондових ринків. Фінансові інструменти та операції на фондових ринках. Міжнародні фінансові ринки. Фінансові кризи в умовах глобалізації

Тема 2.2.5. Відкрита економіка й світове господарство.

Відкрита економіка. Платіжний баланс країни. Основна макроекономічна тотожність відкритої економіки. Відображення зовнішніх операцій країни в платіжному балансі. Рівновага і нерівновага платіжного балансу. Валютний курс і платіжний баланс. Номінальний і реальний обмінний курс. Паритет купівельної спроможності. Умови торгівлі.

Сутність, етапи становлення та основні риси світового господарства. Сучасна структура світового господарства. Ліберальні теорії міжнародної торгівлі й міжнародного поділу праці. Протекціонізм.

Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства. Транснаціональні корпорації і розвиток міжнародних виробничих зв'язків. Міжнародна економічна інтеграція та її організаційні форми.

Світова торгівля: сутність та структура, тенденції розвитку. Всесвітній ринок товарів і послуг. Торговельна політика, її види та інструменти. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі.

Міжнародні кредитні відносини і механізм їх регулювання. Зміст і структура світової валютної системи. Валютні курси. Конвертованість валют. Валютні ринки.

Міграція населення і світовий ринок праці. Сутність і причини, форми і тенденції розвитку міграції робочої сили.

Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство.

Сучасна глобалізація світогосподарських зв'язків і виникнення загальноцивілізаційних проблем людства. Природа і види глобальних проблем сучасності. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних економічних проблем.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

3.1 Основні рекомендовані джерела

3.1.1. Економічна теорія. Політекономія: підручник / [В. Д. Базилевич та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України В. Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - 8-ме вид., перероб. і допов. - К.: Знання, 2012. - 702 с.;

3.1.2. Економічна теорія: підручник / В. Г. Чепінога. - К.: Юрінком Інтер, 2011. - 653 с.;

3.1.3. Економічна теорія: навч. посіб. / [Л. С. Шевченко та ін.]; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків: Право, 2016. - 267 с.;

3.1.4. Економічна теорія: навч. посіб. / [О. В. Стефанишин та ін.]; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. - 335 с.;

3.1.5. Економічна теорія: навч. посіб. / Холявко Н. І., Гонта О. І.; Навч.-науковий ін-т економіки Чернігів. нац. технол. ун-ту. - Чернігів: ЧНТУ, 2014. - 218 с.;

3.2 Додаткові рекомендовані джерела

3.2.1. Економічна теорія: навч. посібник / С. В. Мочерний. - Вид. 4-те, стер. - К.: Академія, 2009. - 640 с.;

3.2.2. Економічна теорія: політекономія, мікроекономіка, макроекономіка: підручник [Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І.] / друге вид. перероб. та доп. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 688 с. ;

3.2.3. Економічна теорія. Національна економіка: підручник / [В. М. Тарасевич та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Тарасевича. - К.: Знання, 2012. - 270 с. ;

3.2.4. Економічна теорія. Міжнародна економіка: підручник / [В. М. Тарасевич та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Тарасевича. - К.: Знання, 2012. - 143 с. ;

3.2.5. Економічна теорія. Політекономія: навч. посібник/ [В.М. Семененко, Д.І. Коваленко, В.В. Бугас, О.В. Семененко]; за заг. ред. В.М. Семененка та Д.І. Коваленка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 360 с.;

3.2.6. Основи економічної теорії: методичні рекомендації та плани семінарських занять / Т.І. Біленко, В.О. Рибалкін, В.В. Клименко, Р.Б. Бабич та ін. – К: ТОВ «Дейв груп», 2012. – 127 с.

(Ф 03.02 – 04)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності

(Ф 03.02 – 03)

АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН

№ зміни	№ листа (сторінки)				Підпис особи, яка внесла зміну	Дата внесення зміни	Дата введення зміни
	Зміненого	Заміненого	Нового	Анульованого			

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				